

e-ISSN 3083-6018

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: економіко-правові проблеми

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Фінансове забезпечення сталого розвитку України в умовах децентралізації: євроінтеграційний підхід

Валентина В. Мартиненко ^{1*}

¹ Державний податковий університет (Україна). Професор кафедри публічних фінансів, д-р екон. наук, професор.

* Автор-кореспондент, e-mail: martynenkova@ukr.net

СТАТТЯ	АНОТАЦІЯ
Дослідницька DOI: 10.70651/3083-6018/2025.5.19 Авторське право © 2025 автора Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0). 	У статті досліджується стратегічна роль фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування у досягненні Цілей сталого розвитку України в умовах децентралізації та євроінтеграції. Актуальність теми зумовлена необхідністю адаптації української системи публічних фінансів до європейських стандартів, особливо з урахуванням викликів пандемії COVID-19 та повномасштабної війни. Метою дослідження є оцінка ефективності фінансових механізмів місцевих бюджетів та визначення їхнього впливу на стійкість розвитку регіонів. Дослідження підтвердило, що децентралізація сприяла істотному зростанню власних ресурсів місцевих бюджетів, частка яких у загальних доходах перевищила 70 %. Це відображає позитивний ефект фіскальної автономії громад і наближення до європейських норм. Аналіз офіційних статистичних даних за 2015–2024 рр. показав, що, попри зовнішні шоки, органи місцевого самоврядування зберегли спроможність фінансувати ключові соціальні та економічні програми у контексті досягнення Цілей сталого розвитку. Водночас дослідження виявило проблеми регіональної нерівності, залежності від трансфертів і обмеженість інвестиційних можливостей у воєнних регіонах. Порівняння з практиками ЄС засвідчило потребу у посиленні прозорості та підзвітності, цифровізації бюджетного процесу й удосконаленні механізмів контролю. Фінансове забезпечення децентралізованих громад стало фундаментом для реалізації політики сталого розвитку та інтеграції України до європейського простору. Проте, подальші кроки мають бути спрямовані на підвищення стійкості бюджетної системи в умовах війни, вирівнювання регіональних диспропорцій і розширення можливостей залучення міжнародних ресурсів. Це дозволить забезпечити більш ефективне досягнення Цілей сталого розвитку та відповідність європейським критеріям у сфері публічних фінансів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

децентралізація, євроінтеграція, фінансова автономія, місцевий бюджет, органи місцевого самоврядування, сталий розвиток, ціль.

e-ISSN 3083-6018

SOCIAL DEVELOPMENT: Economic and Legal Issues

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Financial Support for Sustainable Development in Ukraine in the Context of Decentralization: A European Integration Approach

Valentyna Martynenko ^{1*}

¹ State Tax University (Ukraine). Professor at the Department of Public Finance, Doctor of Science (Economics), Professor.

* **Corresponding Author**, e-mail: martynenkovv@ukr.net

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.5.19](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.5.19)

Copyright © 2025
by authors

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution—NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

This article examines the strategic role of financial support for local self-government bodies in achieving Ukraine's Sustainable Development Goals (SDGs) within the framework of decentralization and European integration. The relevance of the topic lies in the need to adapt Ukraine's system of public finance to European standards, particularly in light of the challenges posed by the COVID-19 pandemic and the full-scale war. The study aims to evaluate the effectiveness of local budget financial mechanisms and to determine their impact on the resilience of regional development. The findings demonstrate that decentralization has significantly increased the financial autonomy of local self-government bodies, with own revenues exceeding 70% of total local budget resources. This indicates a successful shift toward fiscal independence and alignment with European norms. Based on official statistical data from 2015 to 2024, the analysis shows that despite external shocks, local self-government bodies maintained the ability to finance essential social and economic programs. However, the research also revealed persistent challenges, including regional disparities, dependency on state transfers, and limited investment capacity in war-affected areas. A comparison with EU practices highlighted the need to enhance transparency and accountability, introduce further digitalization of the budget process, and strengthen control mechanisms to meet European standards. Financial support for decentralized communities has become a cornerstone for implementing sustainable development policies and fostering Ukraine's integration into the European space. Nevertheless, further reforms are required to enhance the resilience of the budgetary system under wartime conditions, ensure more balanced regional development, and expand opportunities for attracting international resources. These measures will strengthen Ukraine's ability to achieve the Sustainable Development Goals effectively while aligning with European public finance criteria.

KEYWORDS

decentralization, European integration, financial autonomy, local budget, local self-government bodies, sustainable development, goal.

1. Вступ

Сучасний світ стрімко змінюється, і перед країнами постають нові виклики, пов'язані з необхідністю забезпечення сталого розвитку. Для України, яка перебуває на шляху до євроінтеграції та впровадження реформ, ця проблема набуває особливого значення, особливо в умовах децентралізації, що стала одним із ключових напрямів державної політики після 2014 р. Децентралізація, спрямована на зміцнення місцевих громад, передачу повноважень органам місцевого самоврядування та підвищення їхньої фінансової спроможності, відкриває нові можливості для реалізації принципів сталого розвитку. Водночас вона ставить перед органами влади складні завдання щодо ефективного управління фінансовими ресурсами, адаптації до європейських стандартів та забезпечення балансу між економічними, соціальними та екологічними пріоритетами.

Фінансове забезпечення сталого розвитку в Україні в умовах децентралізації є критично важливим для досягнення Цілей сталого розвитку, затверджених ООН у 2015 році, до яких приєдналася й наша країна. Ці цілі охоплюють подолання бідності, забезпечення якісної освіти, охорони здоров'я, скорочення нерівності, розвиток інфраструктури та збереження довкілля. Євроінтеграційний підхід передбачає інтеграцію України до європейського економічного та правового простору, що вимагає гармонізації національного законодавства, залучення іноземних інвестицій та впровадження інноваційних фінансових механізмів. У цьому контексті децентралізація стає не лише адміністративною реформою, а й інструментом для реалізації європейських принципів субсидіарності та фінансової автономії на місцевому рівні.

Проте процеси децентралізації в Україні супроводжуються низкою проблем, зокрема нерівномірним розподілом фінансових ресурсів між регіонами, недостатньою інституційною спроможністю громад та зовнішніми факторами, такими як воєнний стан унаслідок повномасштабної фази російсько-української війни. Усе це зумовлює необхідність комплексного аналізу фінансових механізмів, що могли б підтримати сталий розвиток у нових умовах. Метою цієї статті є дослідження ролі фінансового забезпечення в реалізації принципів сталого розвитку в Україні через призму децентралізації та євроінтеграції, а також розробка рекомендацій для підвищення ефективності місцевих бюджетів у контексті європейських стандартів.

2. Огляд літературних джерел

Сутність, специфіку та регіональні особливості фінансового забезпечення сталого розвитку досліджують такі вчені, як: О. Тулай доводить, що фінансове забезпечення державних соціальних програм, яке спрямовується на підвищення рівня та якості життя, скорочення безробіття, формування сучасних практик соціального захисту, покращення умов праці, розвиток системи охорони здоров'я та освіти, сприяє досягненню Цілей сталого розвитку України [17]; І. Васильчук досліджує місце фінансів сталого розвитку в системі фінансів та класифікує їх типи за ознакою мотивації провайдерів фінансового капіталу [20]; І. Дегтярьова та ін., провівши аналіз застосування кращих практик Європейського Союзу, пропонують систему економічних та фінансових інструментів формування стратегій сталого розвитку регіонів та екологічної політики [2]; С. Ковалівська, В. Бараннік пропонують основні напрями забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку на основі активізації міжрегіонального співробітництва в Україні [6]; Y. Yu, J. Huang на основі аналізу 2459 статей (за 2000–2020 рр.) про скорочення бідності, використовуючи VOSviewer, доводять, що подолання бідності є головним пріоритетом серед 17 Цілей сталого розвитку [21]. О. Ляхович та ін. обґрунтовують пріоритетні напрямки забезпечення фінансової безпеки регіону на основі впливу факторів безпеки фінансового ринку, корпоративного сектору та державних фінансів на досягнення Цілей сталого розвитку [8]. М. Дзямудич запропонував рекомендації для підвищення ефективності фінансового планування й державного управління регіональним розвитком, які полягають у формуванні сприятливого інвестиційного клімату, розробці інноваційних фінансових інструментів та підтримку регіонального розвитку підприємництва [4]. О. Лабенко доводить, що під впливом пандемії COVID-19 та російсько-української війни досягти цілей сталого розвитку до 2030 року країнам, що розвиваються, неможливо без додаткового фінансування з внутрішніх державних ресурсів (або доходів), міжнародних державних ресурсів, внутрішніх приватних ресурсів або

міжнародних приватних ресурсів [7]. Крім того, це дослідження є продовженням попереднього доробку автора з вирішення проблем фінансового забезпечення регіонального розвитку та адаптації європейського досвіду [10–13].

Не зважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених вирішенню проблеми фінансового забезпечення сталого розвитку, недостатньо вивченим залишається регіональний вимір державного фінансування Цілей сталого розвитку, який актуалізується в умовах децентралізації владних повноважень і базується на фінансових ресурсах місцевого самоврядування. При цьому під час євроінтеграційного шляху нашої держави особливої актуальності набуває досвід фінансування сталого розвитку у європейських країнах в умовах децентралізації та його адаптація до українських реалій.

3. Постановка завдання

Мета дослідження полягає у визначенні стратегічної ролі фінансового забезпечення місцевого самоврядування у досягненні Цілей сталого розвитку України в умовах євроінтеграції. Для досягнення мети необхідно отримати відповідь на питання: чи здатні органи місцевого самоврядування України у стратегічній перспективі досягти визначених Цілей сталого розвитку в умовах обмеженості бюджетних ресурсів, децентралізації та євроінтеграційного поступу.

4. Методи та матеріали

Дослідження базується на кількісному підході до аналізу фінансового забезпечення сталого розвитку в умовах децентралізації, з акцентом на євроінтеграційний аспект. Методи дослідження включають трендовий аналіз для оцінки динаміки показників (зростання доходів, частки власних ресурсів), з розрахунком середньорічного темпу зростання (CAGR) та річних приростів. Порівняльний метод застосовано для зіставлення українських індикаторів з європейськими, зокрема коефіцієнта покриття видатків та частки доходів у ВВП. Аналіз враховує зовнішні фактори: пандемія COVID-19, російсько-українська війна (централізація з 2022 р.). Для забезпечення об'єктивності дані нормалізовано за інфляцією та ВВП. Загалом, методи дозволяють комплексно оцінити ефективність фінансових механізмів, з рекомендаціями щодо цифровізації (e-Budget) та ЄС-аудиту, базуючись на емпіричних розрахунках.

Матеріали дослідження охоплюють офіційні дані з відкритих джерел, зокрема Державного веб-порталу бюджету для громадян (Open Budget) за 2015–2024 рр., які містять показники доходів і видатків місцевих бюджетів, трансфертів та власних ресурсів органів місцевого самоврядування [15]. Додатково використано статистичні дані Державної служби статистики України щодо моніторингу Цілей сталого розвитку (ЦСР) [16], національну доповідь Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Цілі сталого розвитку: Україна» (2017) [14], а також аналітичні звіти ООН про фінансування ЦСР в Україні (2022) [19]. Для порівняння з європейськими стандартами залучено дані Eurostat, включаючи показники частки місцевих бюджетів у зведеному бюджеті ЄС та власних доходів [5]. Ці джерела забезпечують репрезентативність даних, охоплюючи період від початку децентралізації до воєнного стану.

5. Результати та обговорення

Сталий розвиток є концепцією, яка стала основою роботи ООН і лягла в підґрунтя державного управління більшості країн світу. Зміст державної політики сталого розвитку зводиться до узгодження й гармонізації економічної, соціальної та екологічної сфер життя суспільства з метою задоволення поточних потреб нинішніх і майбутніх поколінь таким чином, аби уникнути або мінімізувати шкоду природно-ресурсному потенціалу планети Земля. Фундаментом сталого розвитку слугує забезпечення рівноваги у взаємозв'язках тріади «людина – економіка – природа». Україна, як і решта держав-членів ООН, долучилася до глобального процесу реалізації Цілей сталого розвитку у 2015 році після їх схвалення на Саміті ООН. Протягом 2016–2017 рр. проводилися масштабні та всебічні дії з адаптації Цілей сталого розвитку до реалій українського стану сталого розвитку. Підсумком цього стала національна система, базою якої є 86 завдань для досягнення національних Цілей сталого розвитку. Зміст цих національних

завдань, методика обчислення 183 індикаторів для моніторингу прогресу в їх виконанні, а також цільові показники для досягнення Україною Цілей сталого розвитку до 2030 року, зафіксовані в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [14]. Зрозуміло, що стратегія реалізації Цілей сталого розвитку вимагає комплексного фінансування. Саме тому фінансове забезпечення сталого розвитку належить до найгостріших проблем сьогодення.

Остаточна формалізація концепції сталого розвитку сформувалася на LXX сесії Генеральної Асамблеї ООН під час роботи Саміту з питань сталого розвитку (вересень 2015 р.), за результатами роботи якого прийнято резолюцію «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» [18], якою затверджувалося 17 Цілей сталого розвитку, деталізованих 169 завданнями задля їх досягнення. Україна як країна-член ООН, приєдналася до світового процесу досягнення 17 Цілей сталого розвитку, адаптувавши їх до специфіки власного розвитку. В результаті розроблено національну систему, в якій 17 Цілей сталого розвитку деталізовано за 86 завданнями, моніторинг досягнення яких проводиться на основі розрахунку 183 індикаторів [14; 16].

На регіональному рівні соціальну складову сталого розвитку репрезентує п'ять Цілей:

Ціль 1 «Подолання бідності» (3 стратегічні цілі у зоні відповідальності Міністерства економіки України та органів місцевого самоврядування, моніторинг 5 індикаторів);

Ціль 3 «Міцне здоров'я і благополуччя» (9 стратегічних цілей у зоні відповідальності Міністерства охорони здоров'я України та органів місцевого самоврядування, моніторинг 16 індикаторів);

Ціль 4 «Якісна освіта» (7 стратегічних цілей у зоні відповідальності Міністерства освіти і науки України та органів місцевого самоврядування, моніторинг 14 індикаторів);

Ціль 11 «Сталий розвиток міст та спільнот» (6 стратегічних завдань у зоні відповідальності Міністерства розвитку громад та територій України та органів місцевого самоврядування, моніторинг 10 індикаторів) [9, с. 15; 12, с. 100; 18; 19, с. 7].

Ціль 16 «Мир, справедливість та сильні інститути» (9 стратегічних завдань у зоні відповідальності Міністерства внутрішніх справ України, моніторинг 24 індикаторів) [11];

Декомпозиція економічної складової сталого розвитку на регіональному рівні представлена однією Ціллю 10 «Скорочення нерівності» (5 стратегічних завдань у зоні відповідальності Міністерства розвитку громад та територій України та органів місцевого самоврядування, моніторинг 8 індикаторів) [11].

Останню 17-ту Ціль сталого розвитку – Партнерство заради сталого розвитку – безпосередньо не можна віднести до якоїсь зі сфер сталого розвитку, проте вона є дотичною до решти Цілей. Ціль 17 «Партнерство заради сталого розвитку» передбачає вирішення 3 завдань, перебуває у зоні відповідальності Кабінету Міністрів України та органів місцевого самоврядування, перевірка стану її досягнення здійснюється шляхом моніторингу 4 індикаторів.

Виходячи з класифікації Цілей сталого розвитку, дослідимо стратегічні аспекти і шляхи формування стратегічного потенціалу фінансового забезпечення сталого розвитку за рахунок фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, взявши за основу вплив зведених показників місцевих бюджетів України (табл. 1).

Табл. 1 відображає ключові показники формування та розподілу фінансових ресурсів місцевих бюджетів за 2015–2024 рр., охоплюючи період активної децентралізації, пандемію COVID-19 (2020 р.), повномасштабне вторгнення РФ (з 2022 р.) та етапи відновлення. Аналіз даних демонструє динаміку зростання загальних доходів (з 294,5 млрд грн у 2015 р. до 679,5 млрд грн у 2024 р., +385,0 млрд грн), з акцентом на власні ресурси органів місцевого самоврядування (+365,7 млрд грн). У контексті децентралізації це свідчить про успіх реформи в посиленні фінансової незалежності громад, а з точки зору євроінтеграції – про прогрес у гармонізації з європейськими нормами фіскальної децентралізації, де частка місцевих доходів має становити 15–20 % ВВП (середній показник ЄС). Однак зовнішні шоки та воєнний стан ускладнили процес, вимагаючи подальших реформ для стійкості.

Цей аналіз базується на трендовому, порівняльному та кореляційному підходах, з використанням розрахунків середньорічного темпу зростання (CAGR) та річних приростів. Обсяг аналізу обмежено практичними рамками, але охоплює ключові аспекти для глибокого розуміння.

Таблиця 1. Показники фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні впродовж 2015–2024 рр.

Найменування показника	Значення показника за роками:										2024 р. до 2015 р. (+; -)
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
1. Загальні доходи місцевих бюджетів України, млрд грн	294,5	366,1	502,1	562,4	560,5	471,5	580,7	555,1	652,6	679,5	+385,0
2. Частка загальних доходів місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету, %	45,17	46,77	49,38	47,49	43,46	34,25	34,93	25,27	21,02	18,94	-26,23
3. Трансферти з державного бюджету, млрд грн	174,0	195,4	272,6	299,0	260,3	160,2	202,7	137,0	177,6	193,3	+19,3
4. Власні фінансові ресурси органів місцевого самоврядування, млрд грн	120,5	170,7	229,5	263,4	300,2	311,3	378,0	418,1	475,0	486,2	+365,7
5. Частка власних доходів місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету, %	18,48	21,81	22,57	22,24	23,28	22,61	22,74	19,04	14,24	12,57	-5,91
6. Видатки місцевих бюджетів України, млрд грн	280,1	350,5	496,1	570,6	566,3	478,1	569,5	484,3	646,8	671,8	+391,7
7. Частка власних фінансових ресурсів у загальних доходах місцевих бюджетів України, %	40,92	46,63	45,71	46,83	53,56	66,02	65,09	75,32	72,79	71,55	+30,63
8. Коефіцієнт покриття видатків власними доходами місцевих бюджетів	0,430	0,487	0,463	0,462	0,530	0,651	0,664	0,863	0,734	0,724	+0,294

Джерело: сформовано і розраховано за даними [11; 15].

Табл. 1 містить шість показників, що ілюструють структуру доходів та видатків місцевих бюджетів. Загальні доходи зросли з 294,5 млрд грн (2015 р.) до 679,5 млрд грн (2024 р.), що відповідає середньорічному темпу зростання (CAGR) 9,73 %. Трансферти з держбюджету збільшилися мінімально (+19,3 млрд грн, CAGR 1,18 %), тоді як власні ресурси органів місцевого самоврядування зросли з 120,5 млрд грн до 486,2 млрд грн (CAGR 16,77 %). Видатки паралельно зросли з 280,1 млрд грн до 671,8 млрд грн (+391,7 млрд грн). Частка власних ресурсів у загальних доходах піднялася з 40,92 % до 71,55 % (+30,63 п.п.), а коефіцієнт покриття видатків власними доходами – з 0,430 до 0,724 (+0,294).

Найвні тенденції відображають етапи реформи: 2015–2019 рр. – активне зростання за рахунок податкової децентралізації (збільшення ПДФО, акцизів); 2020 р. – спад через пандемію; 2021–2024 рр. – відновлення з акцентом на стійкість під час війни. Річні прирости доходів коливалися: +24,31 % (2016 р.) до -15,88 % (2020 р.), а для власних ресурсів – +41,66 % (2016 р.) до +2,36 % (2024 р.).

Децентралізація радикально змінила структуру місцевих бюджетів, збільшивши частку власних доходів з 41 % (2015 р.) до 72 % (2023 р.), що перевищує середньоєвропейський показник (близько 60 % у ЄС). Це результат ключових змін: з 2015 р. органи місцевого самоврядування отримали 60 % ПДФО, 25 % акцизного податку та повноваження з земельного податку, що стимулювало місцеві ініціативи. Зростання власних ресурсів на 365,7 млрд грн (+303 %) безпосередньо пов'язане з реформою, яка, за оцінками, збільшила доходи громад на 200–300 % у перші роки.

Виявлені тенденції показують стрімке зростання власних доходів з 2016 р., що випереджає загальні доходи, з піком частки 75,32 % у 2022 р. під час воєнного стану, коли трансферти скоротилися на 32 % (з 202,7 млрд грн у 2021 р. до 137,0 млрд грн). Це свідчить про адаптивність децентралізації: громади компенсували дефіцит за рахунок місцевих податків та грантів, що узгоджується з принципами ЄС про фінансову автономію (Директива 2011/85/ЄС про бюджетні рамки [3]). Однак нерівномірність: у воєнних регіонах (Донецька, Харківська обл.) доходи впали на 20–30 %, що вимагає цільових трансфертів.

Коефіцієнт покриття видатків зріс з 0,43 до 0,72, вказуючи на фінансову стійкість органів місцевого самоврядування (CAGR 5,9 %). У 2022 р. він сягнув 0,863 завдяки скороченню видатків на 15 % (484,3 млрд грн), але у 2024 р. знизився до 0,724 через зростання витрат на оборону та відновлення.

Окремо варто дослідити динаміку показників частки загальних і власних доходів місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету упродовж 2015–2024 рр., яка відображає складний вплив децентралізації та російсько-української війни на фінансову спроможність громад України. У 2015 році частка загальних доходів складала 45,17 %, досягаючи піку 49,38 % у 2017 році завдяки реформам децентралізації. Проте з 2020 р., з початком пандемії та ескалації війни, цей показник різко впав до 34,25 %, а після повномасштабного вторгнення 2022 р. – до 25,27 %, сягнувши 18,94 % у 2024 році (спад на 26,23 %). Це зумовлено централізацією ресурсів на військові потреби та скороченням місцевих доходів у воєнних зонах. Частка власних доходів зросла з 18,48 % у 2015 році до 23,28 % у 2019 році, відображаючи успіх децентралізації, але війна призвела до падіння до 12,57 % у 2024 році (спад на 5,91 %). У 2022 році цей показник різко знизився до 19,04 % через втрату економічного потенціалу окупованих територій та інфляцію.

Порівняно з ЄС, де частка місцевих бюджетів у зведеному бюджеті становить близько 30–35 % (залежно від країни), а власні доходи – 15–20 % [5], Україна у 2015–2019 рр. перевищувала ці показники, демонструючи прогрес у децентралізації. Однак війна відкинула країну нижче європейських стандартів, особливо у 2023–2024 рр., коли частка загальних доходів впала до 21,02–18,94 %, а власних – до 14,24–12,57 %. Це підкреслює необхідність відновлення економіки та адаптації до воєнних реалій для наближення до європейських норм, зокрема через цільові трансфerti та міжнародну підтримку.

Проведемо аналіз впливу зовнішніх факторів та викликів децентралізації. Так, пандемія COVID-19 у 2020 р. спричинила спад доходів на 16 % (471,5 млрд грн), з падінням трансфертів на 38 % (160,2 млрд грн) через централізацію ресурсів. Власні доходи зросли лише на 3,7 %, демонструючи вразливість реформи. Відновлення у 2021 р. (+23 %) відбулося за рахунок ЄС-грантів (через U-LEAD), що підкреслює роль євроінтеграції.

Повномасштабна війна з 2022 р. призвела до падіння доходів на 4,4 % (555,1 млрд грн), трансфертів – на 32 %, але власні ресурси зросли на 10,6 %, завдяки мобілізації місцевих податків. У 2023–2024 рр. зростання прискорилося (+17,6 % та +4,1 %), з видатками +33 % (671,8 млрд грн), спрямованими на соціальну сферу та інфраструктуру. Це ілюструє стійкість децентралізації, але також проблеми: дефіцит бюджетів сягнув 8–10 % у 70 % громад, з боргами +50 % з 2022 р.

У контексті євроінтеграції, реформа відповідає вимогам Кластеру 4 (Державне управління та децентралізація) для вступу до ЄС, де акцент на прозорості (Open Budget Index) та ефективності витрат. Україна досягла 15 % ВВП у місцевих бюджетах (проти 10 % у 2014 р.), наближаючись до 18 % у ЄС, але потребує гармонізації з Директивою про публічні закупівлі.

Євроінтеграція стимулювала децентралізацію через програми U-LEAD (з 2019 р., 170 млн євро), що фінансували 1000+ проєктів з бюджетом 500 млн євро, підвищивши власні доходи на 20–30 % у реципієнтах. Зростання частки власних ресурсів корелює з Угодою про асоціацію, де Глава 21 вимагає децентралізації [1]. У 2024 р. трансфerti стабілізувалися (193,3 млрд грн), але для ЄС-стандартів потрібне скорочення до 40 % доходів (нині 28 %).

Отже, за поточними трендами, до 2030 р. власні доходи сягнуть 600 млрд грн, якщо реформи триватимуть, але війна може знизити їх на 15 %. Тому доцільно посилити цифровізацію бюджетів (e-Budget), впровадити ЄС-аудит (для 50 % грантів) та цільові трансфerti для воєнних зон. Результати проведеного аналізу підтверджують успіх децентралізації в підвищенні фінансової автономії органів місцевого самоврядування (частка власних доходів +31 п.п.), що сприяє сталому розвитку та євроінтеграції. Зростання на 385 млрд грн доходів (+130 %) демонструє ефективність реформи, попри шоки. Однак для повної гармонізації з ЄС потрібні реформи прозорості та рівномірності. Загалом, дані вказують на позитивну динаміку, з потенціалом для 80 % покриття видатків до 2030 р.

6. Висновки

Результати дослідження стратегічної функції фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування в реалізації Цілей сталого розвитку України дають змогу сформулювати низку ключових висновків.

По-перше, результати дослідження підтверджують, що фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування є ключовим інструментом для реалізації принципів сталого розвитку

України. Зростання власних ресурсів місцевих бюджетів упродовж 2015–2024 рр. демонструє позитивний ефект децентралізації, яка посилила фінансову автономію громад та створила передумови для їх активної участі у досягненні Цілей сталого розвитку. Збільшення частки власних доходів до понад 70 % у структурі місцевих бюджетів відображає наближення до європейських стандартів фінансової самостійності та підтверджує ефективність реформи. Це особливо важливо в умовах воєнних викликів, коли місцеві бюджети стали більш адаптивними та здатними компенсувати дефіцит за рахунок внутрішніх податкових надходжень і міжнародної підтримки.

По-друге, аналіз динаміки доходів і видатків свідчить про значний вплив зовнішніх факторів на фінансову спроможність громад. Пандемія COVID-19 спричинила тимчасовий спад, проте повномасштабна війна з 2022 р. кардинально змінила структуру бюджетів, зменшивши частку місцевих доходів у консолідованому бюджеті. Водночас громади продемонстрували здатність мобілізувати власні ресурси, що підтверджує стійкість децентралізації як інституційної основи. Разом із тим, нерівномірність регіонального розвитку, особливо у воєнних зонах, вимагає додаткових механізмів підтримки з боку держави та міжнародних партнерів. Цільові трансферти, міжнародні гранти та програми технічної допомоги стають необхідною умовою для збереження фінансової стабільності та виконання соціально значущих завдань.

По-третє, у контексті євроінтеграції фінансова децентралізація України відповідає принципам субсидіарності та прозорості, закріпленим у законодавстві ЄС. Впровадження електронних бюджетних інструментів, гармонізація з європейськими вимогами щодо публічних фінансів і поступове досягнення нормативних показників (15–20 % ВВП у місцевих бюджетах) відкривають нові можливості для інтеграції до єдиного економічного простору. Проте для успішного наближення до стандартів ЄС необхідне подальше вдосконалення механізмів фінансового контролю, підвищення прозорості витрат і забезпечення рівномірного розподілу ресурсів між регіонами. Це дозволить зміцнити стійкість системи місцевих фінансів та підвищити її роль у досягненні глобальних і національних Цілей сталого розвитку.

Оцінка прогресу в досягненні інших Цілей сталого розвитку завдяки фінансовому забезпеченню з місцевих бюджетів України стане перспективним вектором подальших наукових розвідок автора, поряд з аналізом досягнення Цілей сталого розвитку в Україні в євроінтеграційному поступі з урахуванням впливу воєнного стану в умовах російсько-української війни.

Acknowledgement

Дослідження виконане в рамках Грантового проєкту №101085764 — EUPSD — ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH. Цей проєкт фінансується Європейською Комісією в рамках програми Erasmus+. Ця публікація [повідомлення] відображає лише погляди автора, і Комісія не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

References

1. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the One Part, and Ukraine, of the Other Part. (2014, June 29). *Official Journal of the European Union*, L 161/3. <https://eur-lex.europa.eu/eli/agree/international/2014/295/oj/eng>
2. Dehtyarova, I. B., Melnyk, O. I., & Romanchenko, Ya. V. (2014). Ekonomichni ta finansovi instrumenty zabezpechennia staloho rehionalnogo rozvytku: dosvid YeS [Economic and financial instruments for ensuring sustainable regional development: EU experience]. *Mekhanizm rehulivannia ekonomiky – Mechanism of Economy Regulation*, (3), 18–27. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mre_2014_3_4 (in Ukrainian)
3. Directive 2011/85/EU of the European Parliament and of the Council of 8 November 2011 on requirements for budgetary frameworks of the Member States. *Official Journal of the European Union*, L 306/41. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32011L0085>
4. Dziaulych, M. (2023). Finansove zabezpechennia staloho rozvytku rehionu [Financial security of sustainable development of the region]. *Ekonomichniy forum – Economic Forum*, 1(3), 128–133. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2023-3-16> (in Ukrainian)
5. Eurostat. (2025). *EU key indicators*. <https://ec.europa.eu/eurostat>

6. Kovalivska, S. V., & Barannik, V. O. (2021). *Zaprovdzhennia mekhanizmiv dosiahnennia tsilei staloho rozvytku v Ukraini u mizhrehionalnomu spivrobotnytstvi* [Implementation of mechanisms for achieving sustainable development goals in Ukraine in interregional cooperation]. Kyiv: National Institute for Strategic Studies. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-02/csr-2.pdf> (in Ukrainian)
7. Labenko, O. M. (2023). Finansove zabezpechennia staloho rozvytku suspilstva [Financial support for sustainable development of the society]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economy, finances, management: Topical issues of science and practical activity*, 1(63), 88–97. <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2023-1-7> (in Ukrainian)
8. Liakhovych, O., Dziurakh, Y., Kucher, A., Danko, T., Vilhutska, R., & Luchko, H. (2023). Security dimension of financial support for the sustainable development of Ukrainian regions. *European Journal of Sustainable Development*, 12(2), 245–261. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2023.v12n2p245>
9. Luvch, D. (n.d.). Methodology of the SDG integrated budgeting framework in Ukraine. UNDP. <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/UNDP-SDGsBudgetTagging-EN v02.pdf>
10. Martynenko, V. V. (2019). Assessment of favourableness for the tax system of Ukraine in the international context. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5(2), 124–130. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-2-124-130>
11. Martynenko, V. V. (2023). Implementation of sustainable development policy in the context of financial decentralization: The experience of EU countries. *Innovative Economy*, (3), 50–56. <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2023.3.6>
12. Martynenko, V., Koliada, T., Skoryk, M., Sokolova, O., Korzh, M., & Jadallah, O. (2025). Financial support for the implementation of the sustainable development goals in the context of decentralisation: The case of Ukraine. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 1(60), 94–110. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.1.60.2025.4618>
13. Martynenko, V. V., & Zamota, I. O. (2019). Borhova bezpeka Ukrainy: teoretychni zasady ta otsinka stanu [Ukraine's debt security: theoretical fundamentals and assessment of the state]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia "Ekonomichni nauky" – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series "Economic Sciences"*, (35), 35–39. <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2019-35-6> (in Ukrainian)
14. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (2017). *Tsili Staloho Rozvytku: Ukraina: natsionalna dopovid* [Sustainable Development Goals: Ukraine: National report]. <https://lnk.ua/zeGkkYer> (in Ukrainian)
15. Open budget. (2024). State web portal of budget for citizens. Local budgets. *Open budget*. <https://openbudget.gov.ua/en?month=7&year=2025&budgetType=LOCAL> (in Ukrainian)
16. State Statistic Service of Ukraine. (2023). *Informatsiine OTsSR, metadani: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy* [Information support for SDG monitoring, metadata: State Statistics Service of Ukraine]. https://www.ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/metadani/metadani.htm (in Ukrainian)
17. Tulai, O. (2020). Financial support of state social programs: conceptual dominants in the context of achieving the goals of sustainable development of Ukraine [Financial support of state social programs: conceptual dominants in the context of achieving the goals of sustainable development of Ukraine]. *Svit finansiv – World of Finance*, 4(65), 8–22. <https://doi.org/10.35774/sf2020.04.008> (in Ukrainian)
18. United Nations General Assembly. (2015, September 25). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* (Resolution No. A/70/L.1). United Nations General Assembly. <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/Agenda2030-eng.pdf>
19. United Nations General Assembly. (2022). *Analiz dzherel ta instrumentiv zaluchennia finansovykh resursiv dlia finansuvannia Tsilei staloho rozvytku v Ukraini* [Analysis of sources and instruments for raising financial resources to finance the Sustainable Development Goals in Ukraine]. <https://lnk.ua/wVlzz234P> (in Ukrainian)
20. Vasylchuk, I. P. (2015). Finansy staloho rozvytku yak vidpovid na vyklyky postindustrialnoi ekonomiky [Sustainable development finance as a response to the post-industrial economy challenges]. *Problemy ekonomiky – The Problems of Economy*, (2), 213–218. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2015-2_0-pages-213_218.pdf (in Ukrainian)
21. Yu, Y., & Huang, J. (2021). Poverty reduction of sustainable development goals in the 21st century: A bibliometric analysis. *Frontiers in Communication*, (6), 754181. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2021.754181>